

5. A (sreda), 27. 5. 2020

Obvestilo!

Vse učence, ki ste se prijavili na tekmovanje Logična pošast obveščam, nam trenutna navodila Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport **žal ne dopuščajo izvedbe tekmovanja za učence od 4. do 8. razreda**, ki ste še vedno vključeni v izobraževanje na daljavo. Tekmovanja se boste lahko zopet udeležili v naslednjem šolskem letu.

Lep pozdrav,

učiteljica Tatjana Badovinac

*ŠPORT

Raztezne vaje za celo telo (naredi **3 ponovitve**):

- 15 širokih počepov s poskokom
- 10 sklec
- 15 trebušnjakov
- 30 sekund plank
- 30 sekund sonožni poskoki s kolebnico (lahko brez kolebnice)

→ Čas za izdelavo projektne naloge: izbrani šport.

Ne pozabi: rok za oddajo je **1. 6. 2020**

*MATEMATIKA

✓ Rešitve:

DZ, str. 38/1 in 2
39/3 in 4

1.	4, ost. 0	6, ost. 10	4, ost. 0
	3, ost. 10	7, ost. 30	4, ost. 10
	3, ost. 70	7, ost. 50	7, ost. 0
	12, ost. 30	7, ost. 20	5, ost. 10
	4, ost. 60	9, ost. 10	7, ost. 0

2. To je 16 ur.

3.	31, ost. 20	449, ost. 1
	403, ost. 0	45, ost. 22
	51, ost. 77	200, ost. 50
	2143, ost. 25	789, ost. 28

4.	1, ost. 2	0, ost. 66
	1, ost. 6	4, ost. 12
	7, ost. 2	6, ost. 9
	3, ost. 1	1, ost. 39
	1, ost. 19	3, ost. 16
	2, ost. 19	4, ost. 4
	0, ost. 19	3, ost. 11
	1, ost. 0	3, ost. 25

➤ Delo:

DZ, str. 40/1

Če imate vprašanje glede deljenja ali če želite dodatno razlago, mi pišite na bostjan.hribar@os-smihel.si

*GLASBENA UMETNOST

Pozdravljeni petošolci!

Najprej naj pohvalim vaše predstavitve prekmurske glasbe. Bile so zelo dobre in zanimive. Še posebej moram pohvaliti vaše pevske nastope.

Eno predstavitev pa še vedno čakam!

Danes ponovite takte. Sestavite jih sami glede na dan taktovski način. Zapišite čim več možnosti za posamezen primer.

Nalogo poslikajte in jo pošljite na moj elektronski naslov.

2

4

3

4

4

4

*NARAVOSLOVJE IN TEHNIKA

→Obravnava nove snovi: **Zrak za fotosintezo**

→Uvod v razlago:

Naš sončni sistem se je začel oblikovati pred približno 6 milijardami let. Žareče jedro se je začelo ohlajati pred približno 4, 5 milijardami let. Ko se je površina nekoliko ohladila, je začel padati dež in nastala so vroča pramorja. V zraku so bili različni plini, vendar kisika še ni bilo.

V pramorju so bile raztopljene mineralne snovi. Kemijske reakcije, ki so nastajale v pramorju, so omogočile nastanek bolj komplicirano zgrajenih spojin in v mnogih milijardah let se je iz teh spojin pred približno 4 milijardami let razvilo prvo življenje.

Prve preproste rastline so začele porabljati ogljikov dioksid, proizvajati pa sladkorje in kisik. Ta proces poteka še danes in mu pravimo fotosinteza. Ves kisik, ki je danes na Zemlji, je torej produkt zelenih rastlin in se sprošča v procesu fotosinteze.

*Razlaga novih pojmov:

Fotos = svetloba

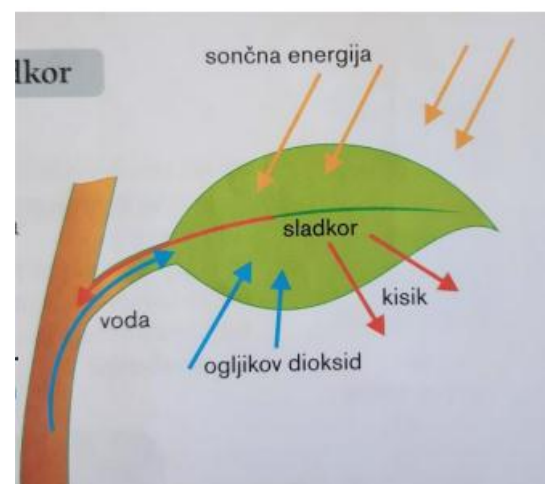
Sinteza= spajanje

Fotosinteza = spajanje svetlobe

→Branje in delo z učbenikom (str. 54)

PROCES FOTOSINTEZE:

Na sliki lista je prikazano, kaj se dogaja v zelenem listu. Modre puščice ponazarjajo pot vode po žilah in pot ogljikovega dioksida, ki iz zraka prihaja v list skozi listne reže. Iz ogljikovega dioksida, vode in sončne energije nastaja sladkor, v katerem je shranjena energija. Sladkor, raztopljen v vodi, potuje po žilah rastlin v druge dele rastline. Iz sladkorja si rastlina izdelava snovi, ki omogočajo njeno rast. Lahko rečemo, da si rastlina sama izdeluje hrano. Brez sončne svetlobe rastline ne bi mogle rasti in bi propadle. Brez rastlin človek in živali ne bi imeli hrane.

→Zapis v zvezek:

FOTOSINTEZA

Rastline imajo zelene dele. Zeleno barvo imajo zaradi drobnih zrnč, ki jim pravimo **klorofil**.

V zelenih delih rastlin poteka proces, ki ga imenujemo **fotosinteza**.

Rastline potrebujejo **vodo** (črpajo jo s koreninami), **ogljikov dioksid** (dobijo ga iz zraka) ter **sončno energijo**, da v klorofilnih zrnčih nastane sladkor.

Rastline v tem procesu vežejo (vzamejo) sončno energijo in jo shranijo v sladkorju. Ta potuje po rastlini do vseh celic.

Pri fotosintezi poleg sladkorja, ki gre v druge dele rastline, nastane tudi kisik, ki gre v zrak in se pomeša z ostalimi plini.

➤ **Delo:**

Prerišite spodnjo skico iz učbenika, str. 55.

***SLOVENSKI JEZIK** (tema: KAKŠEN, KATERI, ČIGAV?)

V novi enoti bomo spoznali:

Prepoznavanje pridevnikov, vrste pridevnikov, prepoznavanje in razvrščanje pridevnikov, ujemanje samostalnika in pridevnika.

✓ **Rešitve:**

DZ, str. 55/15 in 16

56/17

15. Pretvarjaj po zgledu.

stroj za <u>likanje</u>	→	<u>likalni stroj</u>	→	<u>likalnik</u>
stol za <u>guganje</u>	→	<u>gugalni</u> stol	→	<u>gugalnik</u> _____
vagon za <u>spanje</u>	→	<u>spalni</u> vagon	→	<u>spalnik</u> _____
stroj za <u>obračanje</u>	→	<u>obračalni</u> stroj	→	<u>obračalnik</u> _____
stroj za <u>teptanje</u>	→	<u>teptalni</u> stroj	→	<u>teptalnik</u> _____
stol za <u>počivanje</u>	→	<u>počivalni</u> stol	→	<u>počivalnik</u> _____
stroj za <u>hlajenje</u>	→	<u>hladilni</u> stroj	→	<u>hladilnik</u> _____

S koliko besedami je predmet poimenovan v levem stolpcu? S tremi.

S koliko besedami pa je poimenovan v srednjem stolpcu? Z dvema.

Kaj pa v desnem stolpcu? Z eno.

V katerem stolpcu si uporabil vrstne pridevnike? V drugem.

Prepiši jih. gugalni, spalni, obračalni, teptalni, počivalni, hladilni

Razmisli, kaj si delal med pretvarjanjem, in dopolni naslednji povedi.

(Vpiši besedi *samostalnike in pridevnike*).

Podčrtane besedne zveze sem najprej zamenjal s pridevniki. Tako dobljene

besedne zveze pa sem nato pretvoril v samostalnike.

16. V dvojicah besednih zvez podčrtaj pridevnike.

pravokotno polje – koruzno polje
delovna soba – pospravljena soba
kraška pica – vroča pica
umazana miza – pisalna miza
zanimiv film – slovenski film

Kako bi se vprašal po njih: z besedo *kakšen* ali *kateri*?

Pridevnike napiši na ustrezno mesto v preglednici.

LASTNOSTNI PRIDEVNIKI	VRSTNI PRIDEVNIKI
<i>pravokotno</i>	<i>koruzno</i>
<i>pospravljena</i>	<i>delovna</i>
<i>vroča</i>	<i>kraška</i>
<i>umazana</i>	<i>pisalna</i>
<i>zanimiv</i>	<i>slovenski</i>

Kaj so besede, ki si jih napisal – samostalniki ali pridevniki? Pridevniki.

Pojasni svoj odgovor. Po njih se vprašamo čigav.

Katere vrste so?

- a) Lastnostni.
- b) Svojilni.
- c) Vrstni.

➤ **Delo in reševanje:**

DZ, str. 57/18 in 19

58/20, 21, 22

59/23, 24, 25

✓ **Rešitve preverimo jutri.**

3. domače branje: Verica Šenica Pavletič: **Škratovo mesto**
(branje)

✚ **POZOR:**

➤ **Priložene strani sproti natančno preberi!**

Za mestnim obzidjem je varneje

Komaj so se udobno namestili, je po prašni cesti skozi široko odprta mestna vrata pripeljal voz, naložen z lesenimi sodi. Voznik je veselo pomahal Franceljnu in odpeljal v notranjost mesta. "Župan pelje sode, polne vina, iz svojih goric na Trški gori," je dejal Francelj in pogledal za ropotajočim vozom, ki je hitro izginil za ovinkom. "Spodaj ob obzidju pri Krki ima prav mogočno hišo. Pred kratkim pa si je še naročil mojstra iz Italije, da mu jo bo tudi zunaj okrasil z različnimi dodatki." Gašperju so se po glavi podila številna vprašanja. Sedaj je imel priložnost, da izve vse o preteklosti mesta, ki ga je imel zelo rad. "Ali je celo mesto obdano z obzidjem?" je končno le spravil iz sebe. Francelj ga je začuden pogledal in dejal: "Seveda, saj mesto mora biti obdano z obzidjem. In obzidje našega mesta je trdno. Še vsak sovražnik, ki se je skušal z njim, je bil poražen," je ponosno pribil.

"Kaj pa, če bi sovražnik preplezal obzidje?" je ugibal Gašper.

Francelj ga je začudeno pogledal in nadaljeval: "Okoli obzidja pelje ozka ulica, tako da lahko meščani ob nevarnosti takoj zasedejo svoje položaje in preženejo nepridiprave. Kako pa misliš, da bi se varovali pred neljubimi prišleki. V mestu je veliko dragocenega blaga, ki mora biti zavarovano."

"Pa saj lahko nepridipravi pridejo tudi skozi mestna vrata," je pametoval Gašper.

"Lahko bi prišli, če ne bi bilo mene!" je dejal Francelj in se veselo zasmel. Prav očitno se je zabaval ob Gašperjevih vprašanjih. "Jaz poznam vsakega meščana in tudi prebivalce širše okolice mesta."

“Ha, ha, ha! Le meni uspe na skrivaj priti v mesto,” se je z veje navihano oglasil Rudi.

“Koliko vrat pa vodi skozi obzidje?” je Gašper še naprej zavzeto spraševal.

“Naše mesto ima samo dvoje glavnih vrat. Tale tu so Ljubljanska ali Gorenja in so najbolj utrjena, saj ta prostor ni zavarovan s Krko. Od tu se obzidje vzpne na Kapiteljski hrib in gre ob strmem Bregu do mostu, kjer so druga mestna vrata. Tista se imenujejo Vodna ali Dolenja vrata in so zavarovana kar z dvojnimi železnimi vrati. Ena se odpirajo v mesto, druga pa na most, ki vodi čez reko Krko. Tudi tista vrata so močno utrjena z dvema stolpoma in tudi tam ne more v mesto nihče neopaženo,” je razlagal Francelj.

“In kdo skrbi za mestno obzidje?” je Gašper spraševal še naprej.

“Za njegovo izgradnjo in občasno popravljanje so dali deželni knezi iz svoje blagajne primerno vsoto denarja. Drugače pa so za njegovo redno vzdrževanje zadolženi vsi meščani.”

“In tudi jaz sem nekoč pomagal pri popravilu južnega zidu!” je Francelju v besedo skočil Rudi in ponosen nase skočil z veje. Ob tem sta se Gašper in Francelj veselo zasmejala, saj jima je bilo jasno, da se Rudi rad dela pomembnega.

Turška nadloga

Gašperju so vprašanja kar vrela iz ust in Francelj je nanje z veseljem odgovarjal. Tako sta od utrjenega mestnega obzidja kmalu prišla tudi do pogovora o Turkih. "Ali so Turki kdaj zavzeli Novo mesto?" je bilo prvo, kar je Gašperja v zvezi z njimi zanimalo, čeprav mu je Francelj že prej povedal, da je njihovo obzidje nepremagljivo. Upal je, da bo izvedel kakšno zgodbo o njihovih napadih na mesto. "Nikoli!" je zatrdil Francelj in nadaljeval: "Prvič so Turki oblegali mesto daljnega leta 1429, pod vodstvom Alija paše. Takrat je kranjski deželni glavar zbral vse viteze Kranjske in njihovo vojsko ter se z njimi napotil proti Novemu mestu. Čeprav jih je bilo veliko manj kot Turkov, so se junaško borili in jih tudi pregnali. Več kot trideset let se Turki niso vrnili na Dolenjsko. Kasneje so mesto še nekajkrat oblegali, a se je s trdnim obzidjem in junaško obrambo meščanov vedno uspelo obraniti."

Sedaj si je Gašper prav živo predstavljal, kako Turki zaman ždijo pred mestnim obzidjem in svoje pohlepne obraze obračajo proti mestu. Njihove sablje so klavrno obešene za pasovi in njihovi konji nejevoljno hrzajo. Za mestnim obzidjem pa pogumni meščani do zob oboroženi čakajo, ali se bodo Turki le odločili za napad ali ne.

"S kakšnim orožjem so se meščani branili pred Turki?" je glasno vprašal Gašper in oči so se mu iskrale. S svojimi prijatelji se je tudi sam rad igral vojno in takrat so si iz palic izdelali najrazličnejše orožje.

“Meščani, razporejeni po obzidju, so se branili s samostreli in puščicami. Pripravljeno pa so imeli tudi vrelo olje in smolo ter večje kamne, s katerimi so poskušali zadeti Turke, če so se nevarno približali obzidju. Običajno so pridirjali pred severni del mesta, k Ljubljanskim vratom. Bili so na iskrih konjih. Pri sebi so imeli le zakrivljene sablje, handžarje, in sulice. Če jim ni uspelo preplezati obzidja, se je mesto obranilo. Pogosto pa Turki niti niso izgubljali časa z obleganji dobro utrjenih mest ali gradov.”

“In Turki resnično nikoli niso uspeli presenetiti meščanov?” se je še naprej čudil Gašper.

“Poizkušali so, saj so slutili, da je v mestu marsikaj, kar bi jih zanimalo, a jim ni uspelo. Zaradi pogostih turških prihodov na Kranjsko so se ljudje v obrambi proti njim sami povezali. Organizirali so službo oglednikov in glasnikov, ki so oznanjali vest o pretečem napadu. Po prejetju obvestila so ljudje v kraju, kamor je vest prispela, trikrat ustrelili z možnarji in zažgali grmade na dogovorjenih hribih ter tako obvestili ljudi v drugem kraju o grozeči turški nevarnosti. Tudi mi smo imeli zraven Kapiteljske cerkve prostor, na katerem je bila ves čas pripravljena grmada za vžig,” je navdušeno razlagal Francelj.

Gašperja je pripovedovanje čisto prevzelo. Pomislil je na uboge kmete, ki so ostali zunaj mestnega obzidja, in Franceljna povprašal tudi o njih.

“Kmetje so bili v zelo težkem položaju. Ker Turki niso uspeli zavzeti mesta, so se kruto znesli nad vasmi v okolici. Izropali so jih in požgali, prebivalce pa pobili na najbolj okruten način. Nekaj pa so jih odpeljali s seboj. Dečke so potem v svoji domovini vzgajali za janičarje, vojake. Deklice pa so namenili za žene Turkom in jih namestili v zaprte prostore za ženske, imenovane haremi,” je trpko razlagal Francelj. Na koncu je kimajoč z glavo še dodal: “Dobro, da so ti kruti časi minili. Pa že raje preživim zadnje dni v *špitalu*, kakor da pridem v roke Turkom.”

Če si star, reven in bolan, prideš v mestni *špital*

“Hm, mestni *špital!*” je pomislil Gašper in pogled mu je odtaval k nizki, nič kaj ugledni stavbi na drugi strani ceste. Zraven je zagledal še stavbo z zvonikom in srce mu je razburjeno udarilo.

“To mora biti cerkev, katere ostanke so našli,” je pomislil. V njegovem času je na tistem prostoru stala knjižnica Mirana Jarca.

V navalu navdušenja bi Franceljna najraje zasul z vprašanji ali pa stekel čez cesto in si stavbe natančno ogledal, toda bal se je, da ga bo kdo prepodil. Odločil se je, da bo raje pri Franceljnu najprej malo povprašal: “Zakaj bi zadnje dni preživel v *špitalu*? Ali ni *špital* bolnišnica? Moja stara mama vedno reče, da gre nekoga obiskati v *špital*, če se napoti v bolnišnico.”

“*Špital* je hiša za revne in onemogle meščane, ki ne morejo več skrbeti za svoj vsakdanji kruh. Mi ji pravimo tudi hiralnica.

Bolj učeni ji pravijo hospitalium,” je prijazno razložil Francelj.

“Torej prihaja od imena *špital* izraz za bolnišnico, saj je ime zanj tudi hospital,” si je zadovoljno zabrundal Gašper in glasno vprašal: “Kdo pa skrbi za vse te reveže v *špitalu*?”

“To je pa zanimiva stran *špitala*. Danes je to kar premožna ustanova. Na smrtni postelji bogati meščani zelo radi zapustijo denar ali posest

špitalskim revežem. Vse življenje so jih izkoriščali, na smrtni postelji pa se želijo pokoriti za svoje grehe. Tako namenijo zapuščino *špitalu* v upanju, da bodo po smrti prišli v nebesa," je kimajoče razlagal Francelj. V tistem trenutku je v cerkvi, ki se je držala *špitalske* stavbe, začelo zvoniti.

Francelj je pogledal proti zvoniku in zadovoljen dejal: "Odkar imajo v *špitalu* novega kaplana, zvonček pri svetem Martinu spet prijetno zvoni in tudi nedeljske maše so redne."

"Kdaj pa je bila cerkvica zgrajena?" je zanimalo Gašperja.

"Cerkvica je zelo stara, menda je stala že pred letom 1449 in je bila *špitalski* stavbi samo prizidana. O njeni starosti govori nagrobnik dveh dobrotnikov, moža in žene, ki sta se pisala Apfaltrern. Nosi letnico 1449. Kasneje se je pojavilo še nekaj dobrotnikov, ki so darovali denar ali posest za vzdrževanje cerkve in duhovnika. Vmes pa je cerkev propadala, ker zanjo nihče ni skrbel."

"Ali si jo lahko ogledam?" se je Gašper obrnil k Franceljnu.

"Seveda si jo lahko ogledaš, saj so njena vrata vsem odprta."

Gašper je vstal in se počasi napolnil čez prašno cesto, ki ni bila tlakovana kot v njegovem času. Niti *špital* niti cerkvica zraven nista nudila lepe podobe. Njuna umazanosiva barva in neprijeten vonj po kuhi, ki je prihajal iz *špitalske* kuhinje, sta bolj odbijala kot vabila. V *špitalsko* stavbo se Gašper ni odločil vstopiti, mislil si je, da tam ni nič zanimivega zanj. Veliko bolj ga je mikala zraven stoječa cerkvica, saj so njene ostanke našli v njegovem času.

Počasi in previdno je pritisnil na kljuko cerkvenih vrat, ki so se škripaje odprla. Vstopil je in kar nekaj časa je potreboval, da so se mu oči privadile na poltemo, ki je zaradi majhnih oken vladala v notranjosti cerkve. Oziral se je naokoli, da bi videl kaj zanimivega, toda na steni ni opazil nobene freske. Le nekaj lesenih klopi in stolov je bilo postavljenih po cerkvi in spredaj je stal velik lesen križ z Jezusom. Nič zanimivega, še manj razburljivega. Rahlo razočaran je sedel na eno od klopi. V prostoru je vladala prijetna tišina in Gašper bi najraje kar obsedel na klopi ter si vsaj v mislih prikazal bleščečo podobo notranjosti cerkve. Cerkvena vrata so se vnovič odprla in neprijetno zmotila tišino. Gašper se je zdrznil in na vhodu zagledal Rudija, ki je prišel pogledat, kaj tako dolgo počne v cerkvi. "Pridi, se bomo sprehodili po mestu!" ga je povabil. "In nikar se ne kremži tako. V mestu je še nekaj zanimivih cerkva: Kapiteljska cerkev, cerkev sv. Antona, cerkev sv. Jurija, cerkev sv. Katarine, Frančiškanska cerkev. Vse lahko kasneje obiščeva, če te že tako zanimajo," je smeje se dodal.

*NIP NEM

Hallo!

Najprej opomnik: jutri, 28. 5. pišemo pisni preizkus znanja za oceno v obliki spletnega kviza.

Upam, da ste rešili čim več od spletnih vaj, ki sem vam jih posredoval na povezavah.

Če ste bili prejšnjič aktivni za tipkovnico, pa boste danes še za nalivnikom 😊

Učenju pred testom bo zelo pripomogel izpolnjen slovarček besed.

SLOWENISCH	DEUTSCH	SLOWENISCH	DEUTSCH
otročka soba		S kolesom	
Jedilnica		Z avtobusom	
Kopalnica		Z letalom	
Tuš		Z vlakom	
Miza		Sončno je.	
Omara		Toplo je.	
stol		Je zelo mrzlo.	
hladilnik		Dežuje.	
učitelj		Sneži.	
Pekarna		Megla	
Kruh		Mavrica	
Lekarna		Je vetrovno.	
Mesnica		67	
Meso		78	
Pismo		96	
Gledališče		29	
bolnica		37	
Železniška postaja		45	
Z avtom		51	